

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**
**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL
AND NATIONAL DIMENSIONS»**

**МАТЕРІАЛИ III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

30 листопада 2023 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова.**

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м.Одеса, 30 листопада 2023 р.) /за заг.ред. С.В. Ківалова. –Одеса , 2023. 238с.

Modern political processes: global and national dimensions: materials of the 3rd International scientific and practical internet conference (Odesa, November 30, 2023) / by general editor. S.V. Kivalov. - Odesa, 2023. 238p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

УДК 323.2+327(043.2)

© Національний університет

«Одеська юридична академія», 2023

ІІІ СЕКЦІЯ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА: МОДЕЛІ, МЕХАНІЗМИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ.

Вітомський Ю., Бондаренко С. (Київ) Етнопсихологічна динаміка: виявлення перетину з політичними процесами.....	123
Гедін М. (Київ) Туристичне краєзнавство як складова соціокультурної діяльності.....	127
Сушко А. (Одеса) Соціокультурні аспекти розвитку українського суспільства.....	132
Лакіза В., Іванюк К. (Львів) Соціальна політика України: проблеми та способи їх вирішення.....	135
Марко О. (Київ) Шляхи підвищення медіаграмотності громадян.....	139
Polovyi M. (Slovak Republic, Bratislava) Some outlines of post-war landscape in the post-Soviet region.....	144
Шмаленко Ю., Булатов Д. (Одеса) Швейцарська модель допомоги українцям під час війни.....	147
Євценко Р. (Одеса) Регулювання лобізму в країнах Східної Європи: кейси Польщі, Литви, Латвії.....	151

ІV СЕКЦІЯ: НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ.

Кормич Л. (Одеса) Основні параметри, моделі і технології національної безпеки України в контексті сучасних викликів і загроз	158
Кресіна І., Коваленко А. (Київ) Ідентично-руйнівна форма консцієнтальної війни РФ проти України.....	163
Лисенко Ю., Манелюк Ю. (Київ) Соціальна безпека: місце і роль у системі національної безпеки.....	168
Іовчева А. (Миколаїв) Трансформація безпекової політики ЄС після повномасштабного російського вторгнення в Україну.....	171
Калашлінська М. (Польща, Люблін) Використання методів посередництва та медіації під час гібридних конфліктів.....	175
Онищенко О. (Одеса) Вдосконалення державних механізмів протидії дезінформації та «фейкам» в сучасних умовах.....	180

IV СЕКЦІЯ:**НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ.**

Людмила Кормич,

доктор історичних наук, професор,

завідуюча кафедрою політичних теорій,

Національний університет “Одеська юридична академія”

**Основні параметри, моделі і технології національної безпеки України в
контексті сучасних викликів і загроз**

Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України 24 лютого 2022 року прискорило остаточний вибір зовнішньополітичної стратегії, орієнтованої на членство в європейських структурах не лише економічного, а й безпекового спрямування. Абсолютна більшість громадян чітко усвідомила важливість і необхідність членства нашої країни як в ЄС, так і особливо в НАТО, як запоруки захисту суверенітету і цілісності України та її успішного демократичного транзиту.

Разом з тим, стали очевиднішими виклики та перешкоди, які потребують невідкладного вирішення як для підвищення ефективності державної влади в умовах повномасштабного збройного конфлікту, так і для просування шляхом євроінтеграції. Фактично перед країною стоїть складне завдання забезпечення стійкості публічного управління та застосування певних обмежень воєнного часу із одночасним забезпеченням реальної демократії в усіх сферах суспільного життя та функціонування держави. Наприклад, якщо ми говоримо про трансформацію системи публічного управління, то вона потребує не лише модернізації управлінських технологій та процесів, а й має відповідати вимогам відкритості, прозорості, розширення участі в прийнятті рішень, якості та спрямованості на задоволення потреб громадян. Найбільш гостро це питання стоїть у безпековому секторі, адже він є ключовим для існування держави в

умовах збройного конфлікту. Разом з тим, спрямування лівової частки ресурсів на оборону, значно підвищує ризики неефективного використання цих ресурсів та ризики різних корупційних зловживань. Більше того, безпековий сектор все ще відчуває наслідки прорахунків в стратегії укріплення безпеки в попередні періоди становлення незалежної держави, які призвели до трагічних наслідків неготовності як до гібридної агресії РФ, починаючи з 2014 року так і до конвенційного збройного конфлікту.

Ця проблематика має як об'єктивний, так і суб'єктивний виміри. В об'єктивному аспекті питання сфокусовані на чисельності та матеріально-технічному забезпеченні збройних сил, розвитку військово-промислового комплексу, здатності, хоча б певною мірою, забезпечити виробництво сучасної зброї та боєприпасів. Разом з тим, не менш важливим є суб'єктивний вимір – готовність населення до виконання конституційного обов'язку по захисту батьківщини та до всебічної підтримки своїх захисників. Російсько-українська війна, на думку багатьох експертів, підтвердила, що не дивлячись на значні інвестиції у сучасні системи озброєнь, люди залишаються у центрі успішної військової стратегії. При цьому, в умовах повномасштабного збройного конфлікту та мобілізації, важливу роль починають відігравати можливості використання попереднього життєвого досвіду, різноманіття та унікальних якостей (4). В даному ключі слід оцінити, зокрема, формування служби капеланів в армії і широкий волонтерський рух серед цивільного населення, орієнтований на підтримку і допомогу військовим. Подібний досвід, що набуває українське суспільство, відіграє важливу роль в умовах війни, за потреби єдності суспільства, стійкості і витривалості всіх суб'єктів: від окремого громадянина до найвищих владних структур.

Нарешті, поточний збройний конфлікт наочно продемонстрував важливість зовнішньо-політичного вектору національної безпеки та тісної міжнародної співпраці демократичних держав. Саме в цих рамках Україна має просувати свій позитивний імідж як країна, громадяни якої відстоюють демократичні цінності, пріоритет прав людини, повагу до норм і принципів

міжнародного права. Україна сьогодні своєю позицією демонструє пов'язаність та обумовленість безпекових чинників глобального, регіонального та національного рівнів. Тому ми не тільки змінюємо власну стратегію безпеки, а й впливаємо на вдосконалення засад існування безпекового середовища європейського та світового рівнів. Саме такий підхід демонструє, наприклад, формат Рамштайну, в якому об'єднали спільні зусилля допомоги Україні в захисті від агресії РФ 50 цивілізованих країн. Також це відноситься до введення санкцій щодо РФ з боку значної кількості держав світу, особливо найвпливовіших як G-7. Але водночас ця війна висвітила і недосконалість функціонування міжнародних організацій, включно з ООН; їх неспроможність оперативно і адекватно реагувати на агресію і тим більше працювати на випередження, формуючи безпековий простір. А це означає необхідність реформ на глобальному інституційному і нормативному рівнях для підвищення дієвості міжнародних інституцій і норм міжнародного права в протистоянні агресії і тероризму. Український досвід засвідчив важливість впровадження нової моделі формування безпекового середовища, що охоплює комплекс політики, культури, військового мистецтва.

Російсько-українська війна багато у чому продемонструвала відставання та наявність значних прогалин у теоретичних безпекових концепціях порівняно із розвитком та практичним застосуванням сучасних технологій для ведення війни. Найбільш показовим у цьому виявилися дослідження застосування дронів у сучасному збройному конфлікті, які фактично не помітили таких аспектів проблематики як: зміна логіки використання дронів від засобів дистанційної війни без присутності на землі до використання солдатами на місцях та надання підрозділам тактичної гнучкості; зміна основного користувача від недержавних акторів з епізодичним обмеженим використанням до держави з фокусом на масове розгортання; зміна акцентів від складних футуристичних концептів до переваг вже існуючих недорогих технологій, які забезпечують найкраще співвідношення між ціною та ефективністю (3).

Все це має суттєві наслідки для державної безпекової політики. З одного боку, є позитивні зрушення щодо стимулювання розробки, виробництва та застосування дронів, на зразок широко розрекламованих акцій типу «армії дронів» або створення значної кількості стартапів в цій сфері (в Україні сьогодні понад 200 компаній включились в проєкти виготовлення БПЛА різних модифікацій, необхідних ЗСУ; спрощено процедури прийняття нових БПЛА на озброєння тощо). З іншого боку, проблема масового, уніфікованого виробництва БПЛА наврядчи може бути вирішена без активної участі держави на всіх етапах від розробки до розгортання виробничих потужностей.

Останній аспект може бути критичним для національної безпеки України, адже Російська Федерація робить акцент саме на масовому виробництві БПЛА за участю держави. Адже ми вже стикнулись з масовим застосуванням ворогом такої зброї проти цивільних об'єктів, особливо енергетичної інфраструктури. Наприклад, тільки 25 листопада 2023 року російські агресори використали близько 75 дронів для масованого обстрілу столиці України – Києва задля руйнації цивільної інфраструктури, залякування населення, виснаження сил та засобів протиповітряної оборони.

Також досвід російсько-української війни очевидно впливатиме на подальшу трансформацію політик інформаційної та кібер-безпеки. Саме в даному аспекті агресор сьогодні нерідко намагається реалізувати асиметрію досягнення військового результату методами дезінформації, фейків, маніпуляцій, з метою залякування населення тимчасово окупованих територій чи спотворення причин війни в очах світової спільноти та власного населення. З іншого боку, Україна акцентує зусилля у просуванні правдивої інформації і поширенні позитивного впливу на широке коло представників світового співтовариства. Тож питання чи стане інтернет-простір інструментом укріплення безпеки або провокування конфліктів є виключно важливим в рамках глобальної, регіональної та національної безпеки.

Крім того, вже сьогодні широко визнається, що в рамках поточного конфлікту відбувається швидка еволюція концепції мережево-центричної війни.

Зокрема, найбільшого розвитку отримали такі її компоненти як зв'язок, системи ситуаційної обізнаності та БпЛА. При цьому з акцентом на масовому розгортанні. Наприклад, станом на липень 2023 року мова йшла про мережу з 42.000 терміналів супутникового зв'язку Starlink та більше 10.000 підготовлених пілотів БпЛА (1).

Нарешті, досвід майже двох років війни виявив доволі неочікувані результати в контексті кібер-безпеки, які вимагають переосмислення багатьох концепцій. Зокрема: кібератаки на цифрову інфраструктуру України були лише частково ефективними (порівняно з очікуваннями) завдяки підтримці союзників та запровадженій національній кібер-стратегії; кінетичні атаки на центри обробки даних прискорили міграцію даних і програм у хмарні сховища, які стали альтернативним засобом забезпечення безпеки та роботи чутливих систем, сталість телекомунікацій в основному покладається на постачальників супутникових мереж і мобільного енергетичного обладнання; глобальні технологічні компанії почали виконувати роль наддержав, адже в перше у практиці спостерігається цифрова блокада такими компаніями однієї сторони конфлікту та цифрова підтримка іншої сторони (2).

Таким чином, в умовах змін світового порядку формуються і нові підходи до глобальної, регіональної та національної безпеки. Україна сьогодні може виступати активним суб'єктом такого пошуку, відчувши повною мірою наслідки руйнації безпекового середовища в результаті агресії РФ і відсутності дієвих безпекових гарантій як внутрішнього так і зовнішнього походження. Потрібні нові механізми створення безпекового середовища, необхідного для сталого розвитку, які об'єднують ресурси держави і громадянського суспільства для протидії сучасним викликам і загрозам на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1.Fedorov, Mykhailo. (2023). Game changers of the technological war. *New Voice of Ukraine*, June 30. <https://english.nv.ua/opinion/game-changers-of-the-technological-war-opinion-50335460.html>

2.Itzhak, Aviv, Ferri, Uri. (2023). Russian-Ukraine armed conflict: Lessons learned on the digital ecosystem. *International Journal of Critical Infrastructure Protection*, 43, 100637. <https://doi.org/10.1016/j.ijcip.2023.100637>

3.Kunertova, Dominika. (2023). Drones have boots: Learning from Russia's war in Ukraine, *Contemporary Security Policy*, 44(4), 576–591. <https://doi.org/10.1080/13523260.2023.2262792>

4.Rushing, Bonnie L. & Hunter, Kyleanne. (2023). The Human Weapon System in Gray Zone Competition. *Journal of Advanced Military Studies*, 14(1), 255–271. <https://doi.org/10.21140/mcu.20231401011>

Ірина Кресіна,

доктор політичних наук, професор,

провідний науковий співробітник відділу міжгалузевих

і порівняльних правових досліджень

Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Анатолій Коваленко ,

доктор політичних наук, професор,

провідний науковий співробітник відділу міжгалузевих

і порівняльних правових досліджень

Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Ідентично-руйнівна форма консцієнтальної війни РФ проти України

Застосований путінською клікою термін «денацифікація» означає не лише фізичний, а й ідеологічний терор (залякування, страх) щодо української нації, національної ідеї, свідомості й ідентичності, історичної пам'яті, засад національної державності. А сама політика «денацифікації» є продовженням зросійщення і поневолення України, розпочатого ще в часи формування російської імперії. Тому боротьба з «українським націоналізмом і сепаратизмом» виглядає як своєрідний «пазл»: Переяславські (Московські) статті, анафема Мазепі, руйнування Запорозької Січі, заборони української мови, крадіжки нашої історії, культури, науки – повсякчас, червоний